

ROZSUDOK SÚDNEHO DVORA

z 11. júla 2002 (*)

„Občianstvo Únie – Zásada zákazu diskriminácie – Vnútroštátna právna úprava priznávajúca právo na akadecký príspevok vlastným štátnym príslušníkom len za podmienky, že ukončili svoje stredoškolské štúdium v školskom zariadení ich vlastného členského štátu – Vlastný štátny príslušník hľadajúci svoje prvé zamestnanie, ktorý ukončil svoje stredoškolské štúdium v školskom zariadení iného členského štátu“

Vo veci C-224/98,

ktorej predmetom je návrh Tribunal du travail de Liège (Belgicko) podaný Súdnemu dvoru v súlade s článkom 177 Zmluvy ES (teraz článok 234 ES), ktorým navrhuje vo vzťahu ku konaniu prebiehajúcemu na vnútroštátnom súde medzi

Marie-Nathalie D’Hoop

a

Office national de l’emploi,

aby rozhodol o prejudiciálnej otázke týkajúcej sa výkladu článku 48 Zmluvy ES (zmenený, teraz článok 39 ES) a článku 7 nariadenia Rady (EHS) č. 1612/68 z 15. októbra 1968 o slobode pohybu pracovníkov v rámci spoločenstva (Ú. v. ES L 257, s. 2; Mim. vyd. 05/001, s. 15),

SÚDNY DVOR,

v zložení: predseda G. C. Rodríguez Iglesias, predsedovia komôr P. Jann (spravodajca), F. Macken a S. von Bahr, sudcovia C. Gulmann, D. A. O. Edward, A. La Pergola, R. Schintgen, V. Skouris, J. N. Cunha Rodrigues a C. W. A. Timmermans,

generálny advokát: L. A. Geelhoed,

tajomník: H. von Holstein, zástupca tajomníka,

so zreteľom na písomné pripomienky, ktoré predložili:

- pani D’Hoop, v zastúpení: N. Simar a M. Strongylos, advokáti,
- Office national de l’emploi, v zastúpení: J.-E. Derwael, advokát,
- belgická vláda, v zastúpení: J. Devadder, splnomocnený zástupca,
- Komisia Európskych spoločenstiev, v zastúpení: M. Wolfcarius a P. J. Kuijper, splnomocnení zástupcovia,

so zreteľom na správu z pojednávania,

po vypožutí ústnych pripomienok pani D'Hoop, v zastúpení: M. Strongylos a R. Capart, advokát, vlády Spojeného kráľovstva, v zastúpení: D. Wyatt, QC, a Komisie, v zastúpení: M. Wolfcarius a D. Martin, splnomocnený zástupca, na pojednávaní 20. novembra 2001,

po vypožutí návrhov generálneho advokáta na pojednávaní 21. februára 2002,

vyhlásil tento

Rozsudok

1 Rozhodnutím zo 17. júna 1998, doručeným Súdnu dvoru 22. júna toho istého roku, položil Tribunal du travail de Liège v súlade s článkom 177 Zmluvy ES (teraz článok 234 ES) prejudiciálnu otázku o výklade článku 48 Zmluvy ES (zmenený, teraz článok 39 ES) a článku 7 nariadenia Rady (EHS) č. 1612/68 z 15. októbra 1968 o slobode pohybu pracovníkov v rámci spoločenstva (Ú. v. ES L 257, s. 2; Mim. vyd. 05/001, s. 15).

2 Táto otázka bola položená v rámci sporu medzi pani D'Hoop a Office national de l'emploi (alež len „ONEM“) v súvislosti s rozhodnutím, ktorým ONEM zamietol priznať pani D'Hoop nárok na akatešský príspevok podľa belgických právnych predpisov.

Vnútroštátna právna úprava

3 Podľa belgickej právnej úpravy sa mladým ľuďom, ktorí práve ukončili štúdium a ktorí si hľadajú svoje prvé zamestnanie, priznáva podpora v nezamestnanosti, nazvaná „akatešský príspevok“.

4 Tento príspevok spôsobuje, že jeho poberatelia sú považovaní za „nezamestnaných, ktorým sa poskytujú úplné náhrady“ v zmysle pracovnoprávnej úpravy a otvára im prístup k osobitným programom sprostredkovania práce.

5 Článok 36 ods. 1 prvý pododsek kráľovského nariadenia z 25. novembra 1991 týkajúceho sa úpravy nezamestnanosti (*Moniteur belge* z 31. decembra 1991, s. 29888) stanovuje:

„Mladý pracovník musí na to, aby sa mu priznal akatešský príspevok, splniť nasledujúce podmienky:

1. mať ukončenú povinnú školskú dochádzku;
2. a) musí mať buď ukončené denné stredoškolské štúdium vyššieho stupňa, alebo technické či odborné stredoškolské štúdium nižšieho stupňa v školskom zariadení spravovanom, podporovanom alebo uznávanom niektorým spoločenstvom;

...“

6 Rozsudkom z 12. septembra 1996, Komisia/Belgicko (C-278/94, Zb. s. I-4307), Súdny dvor rozhodol, že Belgické kráľovstvo si tým, že ako podmienku priznania akatešského príspevku vyžadovalo, aby deti závislé na migrujúcich pracovníkoch Spoločenstva s bydliskom v Belgicku ukončili stredoškolské vzdelávanie v zariadení podporovanom alebo uznanom belgickým štátom alebo jedným z jeho spoločenstiev, nespĺnilo povinnosti, ktoré mu vyplývajú z článku 48 Zmluvy a z článku 7 nariadenia č. 1612/68.

7 S cieľom zosúladiť vnútroštátnu právnu úpravu s právom Spoločenstva kráľovské nariadenie z 13. decembra 1996 (*Moniteur belge* z 31. decembra 1996, s. 32265) do uvedeného

¶lánku 36 ods. 1 prvého pododseku bodu 2 doplnilo nové ustanovenie pod písmenom h). Toto ustanovenie nadobudlo ú?innos? 1. januára 1997 a znie takto:

„Mladý pracovník musí na to, aby sa mu priznal akate?ský príspevok, sp??a? nasledujúce podmienky:

...

2. ...

h) alebo musel vykonáva? štúdium alebo prípravu v inom ?lenskom štáte Európskej Únie, pokia? sú kumulatívne splnené nasledujúce podmienky:

– táto mladá osoba predloží dokumenty, z ktorých vyplýva, že štúdium alebo príprava majú rovnaký stupe? ako tie, ktoré sú uvedené v predchádzajúcich písmenách, a sú im rovnocenné,

– v ?ase podania žiadosti o príspevok je mladá osoba ako die?a závislá na pracovníkoch migrujúcich v zmysle ¶lánku 48 Zmluvy ES, ktorí majú bydlisko v Belgicku;

– ...“

Spor vo veci samej a prejudiciálna otázka

8 Pani D’Hoop, belgická štátna príslušní?ka, ukon?ila stredoškolské štúdium vo Francúzsku, kde získala v roku 1991 maturitný diplom. Tento diplom bol v Belgicku uznaný ako rovnocenný schválenému certifikátu o vyššom stredoškolskom vzdelávaní doloženému schváleným diplomom o spôsobilosti za?a? vyššie vzdelávanie.

9 Pani D’Hoop následne do roku 1995 vykonávala univerzitné štúdium v Belgicku.

10 V roku 1996 pani D’Hoop požiadala ONEM o poskytnutie akate?ského príspevku.

11 Rozhodnutím zo 17. septembra 1996 jej ONEM odmietol poskytnú? požadovaný príspevok z dôvodu, že nesp??ala podmienky pod?a ¶lánku 36 ods. 1 prvého pododseku bodu 2 písm. a) krá?ovského nariadenia z 25. novembra 1991.

12 Pani D’Hoop napadla toto rozhodnutie na Tribunal du travail de Liège, ktorý rozhodol preruši? konanie a položi? Súdnemu dvoru nasledujúcu prejudiciálnu otázku:

„Ke?že z výkladu ¶lánku 48 Zmluvy ES a ¶lánku 7 nariadenia ?. 1612/68, ktorý Súdny dvor už poskytol, vyplýva, že ¶lánku 36 krá?ovského nariadenia z 25. novembra 1991 nemôže odporova? poskytnutie akate?ského príspevku študentovi závislému na migrujúcom pracovníkovi Spolo?enstva, ktorý ukon?il svoje stredoškolské štúdium v školskom zariadení iného ?lenského štátu ako Belgicka, majú sa tieto ustanovenia vyklada? tak, že okrem iného zakazujú, aby tomuto ¶lánku 36 krá?ovského nariadenia z 25. novembra 1991 odporovalo poskytnutie akate?ského príspevku belgickému študentovi h?adajúcemu svoje prvé zamestnanie, ktorý takisto ukon?il svoje stredoškolské štúdium v školskom zariadení iného ?lenského štátu ako Belgicka?“

13 Listami z 22. júla a z 11. septembra 1998 Tribunal du travail de Liège oznámil Súdnemu dvoru, že vo?i tomuto rozhodnutiu bolo podané odvolanie na Cour du travail de Liège (Belgicko), a z dôvodu odkladného ú?inku tohto odvolania požiadal, aby bolo konanie na Súdnom dvore prerušené.

14 Súdny dvor bol 23. marca 2001 informovaný, že uvedený odvolací súd rozsudkom zo 16.

marca 2001 potvrdil rozhodnutie vnútroštátneho súdu. Konanie na Súdnom dvore následkom toho pokračovalo od 26. marca 2001.

15 Z rozsudku vyhláseného Cour du travail de Liège vyplýva, že ONEM na tomto súde uviedol, že pani D’Hoop nespĺňa druhú podmienku vyžadovanú článkom 36 ods. 1 prvým pododsekom bodom 2 písm. h) kráľovského nariadenia z 25. novembra 1991, zmeneného a doplneného kráľovským nariadením z 13. decembra 1996. V tejto súvislosti uvedený súd rozhodol, že hoci nové ustanovenie kráľovského nariadenia z 25. novembra 1991 nadobudlo účinnosť až 1. januára 1997, a teda po podaní žiadosti o poskytnutie špeciálneho príspevku, „v danom prípade sa vzhľadom na judikatúru [Súdneho dvora]... malo uplatňovať, čo žiadny z účastníkov konania nespochybnil“.

O prejudiciálnej otázke

16 Svojou otázkou sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či právu Spoločenstva odporuje, ak belgický štát odmieta jednému zo svojich štátnych príslušníkov – študentovi, ktorý si hľadá svoje prvé zamestnanie, – poskytnúť špeciálny príspevok len z toho dôvodu, že tento študent ukončil svoje stredoškolské štúdium v inom belgickom štáte.

O uplatniteľnosti článku 48 Zmluvy a nariadenia č. 1612/68

17 Na úvod treba pripomenúť, že Súdny dvor už rozhodol, že špeciálne príspevky zavedené pre mladých ľudí hľadajúcich si prvé zamestnanie sú sociálnou výhodou v zmysle článku 7 ods. 2 nariadenia č. 1612/68 (rozsudky z 20. júna 1985, Deak, 94/84, Zb. s. 1873, bod 27, a Komisia/Belgicko, už citovaný, bod 25).

18 Podľa ustálenej judikatúry si však uplatniteľnosť práva Spoločenstva v oblasti voľného pohybu pracovníkov v súvislosti s vnútroštátnou právnou úpravou týkajúcou sa poistenia v nezamestnanosti vyžaduje, aby osoba, ktorá sa jej dovoľáva, už predtým vstúpila na trh práce prostredníctvom skutočnej a účinnej pracovnej činnosti, na základe ktorej získala postavenie pracovníka v zmysle práva Spoločenstva (pozri v súvislosti s poskytnutím špeciálneho príspevku rozsudok Komisia/Belgicko, už citovaný, bod 40). To však v zmysle definície nie je prípad mladých ľudí, ktorí si hľadajú prvé zamestnanie (rozsudok Komisia/Belgicko, už citovaný, bod 40).

19 V odpovedi na otázku položenú počas pojednávania pani D’Hoop uviedla, že jej rodičia mali počas jej stredoškolského štúdia, ktoré vykonávala a ukončila vo Francúzsku, naďalej bydlisko v Belgicku.

20 Pani D’Hoop sa preto nemôže dovoľávať ani práv priznaných migrujúcim pracovníkom článkom 48 Zmluvy a nariadením č. 1612/68, ani odvodených práv, ktoré uvedené nariadenie č. 1612/68 priznáva v prospech rodinných príslušníkov migrujúcich pracovníkov.

O uplatniteľnosti ustanovení Zmluvy týkajúcich sa občianstva Únie

Pripomienky predložené Súdnemu dvoru

21 Pani D'Hoop a Komisia počas pojednávania skúmali otázku položenú Súdnemu dvoru z hľadiska ustanovení Zmluvy týkajúcich sa občianstva Únie. Zdôraznili, že na pani D'Hoop sa ako na štátnu príslušníčku členského štátu, ktorá sa legálne zdržiavala na území iného členského štátu na účely vykonávania štúdia, vzťahuje osobná pôsobnosť týchto ustanovení. Podľa nich z tohto dôvodu požíva práva, ktoré článok 8 Zmluvy ES (zmenený, teraz článok 17 ES) spája s postavením občana Únie, vrátane práva podľa článku 6 Zmluvy ES (zmenený, teraz článok 12 ES) nebyť v oblasti vecnej pôsobnosti Zmluvy diskriminovaná z dôvodu štátnej príslušnosti.

22 Britská vláda poprela túto analýzu. Zastáva názor, že samotná skutočnosť legálneho pobytu v inom členskom štáte neumožňuje dovoľávať sa ustanovení týkajúcich sa občianstva Únie. Podľa nej tiež treba, aby vykonávaná činnosť spadala do pôsobnosti práva Spoločenstva. To by bol prípad, ak by sa pani D'Hoop zdržiavala vo Francúzsku na účely vykonávania prípravy na zamestnanie. Naopak, takýmto prípadom nie je všeobecné štúdium, ktoré pani D'Hoop vo Francúzsku vykonávala.

Posúdenie Súdnym dvorom

– O časovej pôsobnosti ustanovení týkajúcich sa občianstva Únie

23 ONEM odôvodnil odmietnutie pokynúť pani D'Hoop akadecký príspevok, o ktorý požiadala v roku 1996, okolnosťou, že ukončila stredoškolské štúdium vo Francúzsku. Keže táto skutočnosť nastala v roku 1991, treba skúmať, či môže byť diskriminácia, ktorú uvádza pani D'Hoop, posudzovaná v zmysle ustanovení týkajúcich sa občianstva Únie, ktoré nadobudli platnosť až neskôr.

24 Z tohto hľadiska treba uviesť, že konanie vo veci samej sa netýka uznania práv vyplývajúcich z právneho poriadku Spoločenstva údajne nadobudnutých predtým, ako nadobudli platnosť ustanovenia Zmluvy týkajúce sa občianstva Únie, ale tvrdenia o súčasnom diskriminačnom zaobchádzaní s občanom Únie.

25 Ustanovenia týkajúce sa občianstva Únie sú uplatniteľné, akonáhle nadobudli platnosť. Preto je opodstatnené domnievať sa, že musia byť uplatniteľné na súčasnú úroveň situácií, ktoré nastali skôr (pozri v tomto zmysle rozsudky z 30. novembra 2000, Österreichischer Gewerkschaftsbund, C-195/98, Zb. s. I-10497, body 54 a 55, ako aj z 18. apríla 2002, Duchon, C-290/00, Zb. s. I-3567, body 43 a 44).

26 Z uvedeného vyplýva, že diskrimináciu, ktorú uvádza pani D'Hoop, možno posudzovať z hľadiska týchto ustanovení.

– O osobnej a vecnej pôsobnosti ustanovení Zmluvy týkajúcich sa občianstva Únie

27 Článok 8 Zmluvy priznáva každej osobe so štátnou príslušnosťou niektorého členského štátu štatút občana Únie. Keže pani D'Hoop má štátnu príslušnosť členského štátu, prislúcha jej tento štatút.

28 Poslaním štatútu občana Únie je byť základným štatútom štátnych príslušníkov členských štátov, ktorý umožňuje tým štátnym príslušníkom, ktorí sa nachádzajú v rovnakej situácii, aby sa s nimi v oblasti vecnej pôsobnosti Zmluvy bez ohľadu na ich štátnu príslušnosť a bez toho, aby boli dotknuté výnimky výslovne stanovené v tejto súvislosti, z právneho hľadiska zaobchádzalo rovnako (rozsudok z 20. septembra 2001, Grzelczyk, C-184/99, Zb. s. I-6193, bod 31).

29 Medzi situácie spadajúce do pôsobnosti práva Spoločenstva patria aj tie, ktoré sa týkajú výkonu základných slobôd zaručených Zmluvou, a to najmä tie, ktoré vyplývajú zo slobody pohybu

a pobytu na území členských státov, ako ju priznáva článok 8a Zmluvy ES (zmenený, teraz článok 18 ES) (rozsudky z 24. novembra 1998, Bickel a Franz, C-274/96, Zb. s. I-7637, body 15 a 16, ako aj Grzelczyk, už citovaný, bod 33).

30 Keže s občanom Únie sa musí vo všetkých členských štátoch zaobchádzať rovnako ako s ich vlastnými štátnymi príslušníkmi, ktorí sa nachádzajú v rovnakej situácii, je nezlučiteľné s právom voľného pohybu, aby sa s ním v členskom štáte, ktorého je štátnym príslušníkom, zaobchádzalo menej priaznivo ako v prípade, ak by nebol využil výhody, ktoré mu ponúka Zmluva v oblasti voľného pohybu.

31 Tieto možnosti totiž nemôžu mať plný účinok, ak by štátny príslušník členského štátu mohol byť odradený od ich využitia v dôsledku prekážok pri jeho návrate do štátu pôvodu vyplývajúcich z právnej úpravy postihujúcej skutočnosť, že tieto možnosti využil (pozri v tomto zmysle rozsudok zo 7. júla 1992, Singh, C-370/90, Zb. s. I-4265, bod 23).

32 Táto úvaha je zvlášť dôležitá v oblasti vzdelávania. Ciele činnosti Spoločenstva totiž podľa článku 3 písm. p) Zmluvy ES [zmenený, teraz článok 3 ods. 1 písm. q) ES] zahŕňajú príspevky na kvalitné všeobecné a odborné vzdelanie. Podľa článku 126 ods. 2 druhej zarážky Zmluvy ES (teraz článok 149 ods. 2 druhá zarážka ES) sa tieto príspevky zameriavajú najmä na podporu mobility študentov a učiteľov.

33 V prípade, o aký ide v konaní vo veci samej, však vnútroštátna právna úprava zavádza rozdielne zaobchádzanie s belgickými štátnymi príslušníkmi, ktorí vykonávali celé svoje štúdium v Belgicku, a s belgickými štátnymi príslušníkmi, ktorí využili svoju slobodu voľného pohybu a získali záverečný stredoškolský diplom v inom členskom štáte.

34 Vnútroštátna právna úprava tým, že spája poskytnutie sporného príspevku s podmienkou získania požadovaného diplomu v Belgicku, znevýhodňuje určitých vlastných štátnych príslušníkov len na základe skutočnosti, že vykonávali svoju slobodu pohybu na účely vzdelávania v inom členskom štáte.

35 Takéto rozdielne zaobchádzanie je v rozpore so zásadami, na ktorých je postavený štatút občana Únie, a to so zárukou rovnakého právneho zaobchádzania pri výkone slobody pohybu.

36 Predmetná podmienka môže byť odôvodnená, len ak by sa zakladala na objektívnych úvahách nezávislých od štátnej príslušnosti dotknutých osôb a primeraných cieľu legitímne sledovanému vnútroštátnym právom (rozsudok Bickel a Franz, už citovaný, bod 27).

37 V tejto súvislosti ani belgická vláda, ani ONEM nepredložili pripomienky.

38 Cieľom akateckého príspevku stanoveného belgickou právnou úpravou, ktorý jeho poberateľom otvára prístup k osobitným programom sprostredkovania práce, je uľahčiť mladým ľuďom prechod zo školy na trh práce. V takejto súvislosti je legitímne, že sa vnútroštátny zákonodarca chce ubezpečiť, že existuje skutočné spojenie medzi žiadateľom o uvedený príspevok a dotknutým geografickým trhom práce.

39 Jediná podmienka týkajúca sa miesta získania diplomu o ukončení stredoškolského štúdia má však príliš všeobecný a vylučujúci charakter. Nespravodlivo vyzdvihuje skutočnosť, ktorá nie je nevyhnutne ukazovateľom skutočného a účinného stupňa spojenia medzi žiadateľom o príspevok a geografickým trhom práce, pričom vylučuje akýkoľvek iný ukazovateľ. Preto presahuje rámec toho, čo je nevyhnutné na dosiahnutie sledovaného cieľa.

40 Je preto opodstatnené odpovedať na položenú otázku, že právu Spoločenstva odporuje, ak

* Jazyk konania: francúzština.